

บทบาทพระสงฆ์อำเภอเชียงแสนในการสร้างความปรองดองของคนในสังคม

Roles of Monks in Chiang Saen District to Create Harmony among Community Members

ณรงค์ เจนใจ

Narong Jenjai

กรชนก สนิทวงศ์

Kornchanok Sanitwong

สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

School of Social Science, Chiangrai Rajabhat University

E-Mail : narongjenjai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในการสร้างความปรองดองของคนในสังคม ทำการศึกษาจากเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และพระเลขานุการ จำนวน 15 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แนวการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็นสำคัญและจัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อสรุปและตีความ

ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ในบริบทของอำเภอเชียงแสนอยู่ในฐานะของผู้นำทางสังคมที่มีบทบาทในการสร้างความปรองดองของคนในสังคม ซึ่งสามารถแบ่งบทบาทการสร้างความปรองดองได้ 2 บทบาท ได้แก่ 1) บทบาทตามข้อบัญญัติพระธรรมวินัยและกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ และ 2) บทบาทในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชน โดยทั้งสองบทบาทนี้สามารถนำไปปรับใช้เพื่อการขับเคลื่อนการสร้างความปรองดองในชุมชนอื่นได้ในอนาคต

คำสำคัญ: บทบาท, ปรองดอง, พระสงฆ์, อำเภอเชียงแสน

Abstract

The objective of this research was to study the roles of monks in Chiang Saen District, Chiang Rai Province, to create the harmony among the community members. Data were collected from a total of 15 monks consisting of the District Monk Dean, Sub-district Monk Dean, and Secretariat of the Monk Board. The interview and focus group were applied as the research tool. The summary of the key points, data categorization techniques were applied to analyze the collected for conclusion and interpretation.

Research results illustrated that the position of the monks, in the context of Chiang Saen District, was the community leader whose role was to create the harmony among the community members. The role could be classified into 2 forms, 1) the role described by the religious discipline and laws, and 2) the role as the leader of community spirits. Both types of role were applicable to the policy setting to drive the harmony in the future.

Key words: Role, Harmony, Monk, Chiang Saen District

บทนำ

มนุษย์มีการรวมกลุ่มกันอยู่อาศัยมีการพึ่งพาและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มนุษย์เราอยู่เพียงลำพังไม่ได้ การรวมกลุ่มกันจัดตั้งชุมชน ท้องถิ่นขึ้นมาเนื่องด้วยธรรมชาติของการอยู่รวมกันการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเมื่อเกิดปัญหาในสังคม การแก้ไขปัญหาที่ตกเป็นของคนที่อยู่อาศัยในสังคมนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ธรรมชาติของมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคม มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางด้านต่าง ๆ การอยู่ร่วมกันของมนุษย์อาจทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งชุมชนประกอบด้วยกลุ่มคนต่าง ๆ ที่มาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน และเมื่อเป็นชุมชนใหญ่ ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นเป็นเรื่องที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์., 2542) ในปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งในเรื่องของการเจริญทางด้านเศรษฐกิจ รวมถึงสถานการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมาได้สร้างความขัดแย้งอย่างรุนแรงให้กับสังคมไทย ความแตกแยกทางความคิดอย่างกว้างขวางในสังคมไทยที่ยืดเยื้อยาวนานที่แต่ละฝ่ายยังมีพฤติกรรมเหมือนเดิม เช่น มีการเปิดหมู่บ้านมวลชน มีการกระทำที่เข้าข่ายการกระทำละเมิดหรือดูหมิ่นสถาบันเบื้องสูง ตลอดจนการข่มขู่ว่าจะแสดงพลังเพื่อกดดันให้การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปในแนวทางที่ฝ่ายตนต้องการ ฯลฯ นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ความเห็นผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายยังพบอีกว่าแต่ละฝ่ายยังคงยึดมั่นอยู่ในจุดยืนเดิมของตนเอง สะท้อนให้เห็นว่าบรรยากาศแห่งความปรองดองยังไม่เกิดขึ้น (สถาบันพระปกเกล้า, 2555) โดยจะเห็นได้ว่าในสมัยรัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการสร้างความปรองดองเป็นอย่างมาก ซึ่งได้กำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ ได้กำหนดค่านิยม 12 ประการขึ้นมาเพื่อเป็นกลไกในการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

เมื่อเกิดความขัดแย้งในชุมชน อาจเป็นความขัดแย้งที่ปรากฏเห็นชัดเจนสามารถรับรู้ถึงความรุนแรงได้ หรือเป็นความขัดแย้งที่ไม่ปรากฏชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ความขัดแย้ง ด้านความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น ชุมชนจึงมีความพยายามที่จะแก้ไข ควบคุม และป้องกัน ให้ความขัดแย้งหมดไป หรือคลี่คลาย โดยใช้วิธีการต่าง ๆ โดยอาศัยกลไกของชุมชน กล่าวคือ ผู้นำ ผู้อาวุโส หรือกลไกอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน แต่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชนไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่ายนัก ดังนั้น เมื่อชุมชนเกิดการรับรู้ถึงความขัดแย้งว่ามีผลต่อชุมชนอย่างไรแล้ว ชุมชนสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยอาศัยกลไกต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหา (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2545)

พระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการมีภาระหน้าที่ในการบริหารงานวัดและการบริหารงานสงฆ์ผู้ตามบทบาทหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์แล้วนั้นพระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญในด้านความเชื่อ ความศรัทธาของคนในสังคม โดยเฉพาะเป็นตัวแทนของการสืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นผู้มีหลักธรรมคำสั่งสอนไว้เพื่อสั่งสอนคนในสังคมปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรม ในปัจจุบันสังคมไทย พระสงฆ์ยังคงเป็นบุคคลที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือเป็นบุคคลที่สามารถระดมความร่วมมือจากประชาชนและองค์กรต่าง ๆ มาพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากความจริงที่ว่าพระสงฆ์ยังเป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนยังให้ความศรัทธานับถืออยู่ เป็นบุคคลที่ก่อให้เกิดความสามัคคี การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน พระสงฆ์จึงมีศักยภาพที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม นอกจากจะมีบทบาทหลักในฐานะผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาแล้วบทบาทของพระสงฆ์ยังเป็นผู้พัฒนาจิตใจ รวมทั้งการเป็นศูนย์รวมใจของประชาชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถพึ่งพาตนเองได้ จากความขัดแย้งดังกล่าวและความสำคัญของพระสงฆ์ ที่มีต่อคนในสังคม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในตัวพระสงฆ์ที่เป็นบุคคลที่เป็นผู้นำทางความเชื่อและเป็นบุคคลที่สังคมให้ความเคารพศรัทธาว่าจะมีรูปแบบ เทคนิคและวิธีการในการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นกับสังคมโดยผ่านกระบวนการทางความเชื่อความศรัทธาอย่างไร เพื่อนำสังคมไปสู่ความปรองดองแบบยั่งยืนในอนาคตโดยอาศัยพระสงฆ์เป็นตัวประสานและดำเนินการ อันจะส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์อำเภอเชียงแสนในการสร้างความปรองดองของคนในสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อทำการศึกษารoles บทบาทในการสร้างความปรองดองในสังคมของพระสงฆ์ ใช้การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่พระสังฆาธิการอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับปกครองตามโครงสร้างการปกครองในอำเภอเชียงแสน ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และพระเลขานุการจำนวน 15 รูป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในประเด็นบทบาท และแนวทางในการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคม ตลอดจนการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องถึงการยอมรับในบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการสร้างความปรองดองในสังคม

2.2 แนวการสนทนากลุ่ม เป็นการนำเสนอข้อมูลจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับบทบาท เทคนิค แนวทางและการยอมรับของคนในสังคมในการสร้างความปรองดองของพระสงฆ์เพื่อทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสนอแนะ ตลอดจนร่วมวิเคราะห์และเสนอแนะการสร้างความปรองดองในสังคมที่อาศัยสถานะและบทบาทของความเป็นพระสงฆ์

2.3 แบบสังเกตเป็นการสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม โดยสังเกตกิริยาท่าทาง การโต้ตอบระหว่างกับ รวมถึงบริบทแวดล้อมภายในและภายนอกระหว่างการสนทนา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การกำหนดพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

3.2 การศึกษาเอกสารทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.3 การศึกษาข้อมูลทั่วไปของการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเชียงแสน ได้แก่ การบริหารงาน การปกครองของคณะสงฆ์ ระเบียบการเผยแผ่พระศาสนา วัตรปฏิบัติ รูปแบบและวิธีการสร้างความปรองดองในสังคมที่อาศัยบทบาทและสถานะของพระสงฆ์

3.4 ทำการศึกษาโดยใช้ แบบสัมภาษณ์ แนวการสนทนากลุ่ม และแบบสังเกตเป็นเครื่องมือเพื่อศึกษาถึงบทบาทการสร้างความปลอดภัยของสังคมในสถานะความเป็นพระสงฆ์ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

3.5 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์เรียบเรียง และเขียนรายงานการวิจัยอย่างเป็นระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล และการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล รวมถึงแนวคิด ทฤษฎี มาอธิบายและวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจถึงความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาเขียนรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

คณะสงฆ์อำเภอเชียงแสน เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีการปกครองเป็นไปตามระเบียบการปกครองสงฆ์ที่มีเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสปกครองตามลำดับ จากการศึกษาและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์รวมถึงการสนทนากลุ่มเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะจากพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงแสน ทำให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในบริบทของอำเภอเชียงแสน ที่สามารถแบ่งออกเป็น 2 บทบาทดังนี้

1. บทบาทการสร้างความปลอดภัยตามข้อบัญญัติ

จากการศึกษาหน้าที่ของพระสงฆ์ในหลักพระธรรมวินัยและข้อบัญญัติคณะสงฆ์ พบว่ามีหน้าที่ตามหลักพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ที่ได้กำหนดหน้าที่ของพระสงฆ์ไว้ดังนี้

1.1 ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ข้อบังคับ ระเบียบ โดยการกำกับดูแลพฤติกรรมของบุคคลและพระสงฆ์ทั้งปวงที่อยู่ภายในวัดให้อยู่ในความเรียบร้อย ลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในวัด ระวังอธิการของพระสงฆ์ในการปกครองซึ่งเป็นไปตามระเบียบการปกครองสงฆ์

1.2 เป็นธุระในการสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยเฉพาะเจ้าอาวาสที่มีหน้าที่สำคัญอีกประการคือการศึกษาสั่งสอนพระภิกษุ สามเณร ในการปกครองให้มีความรู้ทั้งทางโลก และทางธรรม ในด้านทางโลกต้องส่งเสริมให้การศึกษาเพื่อเป็นหลักยึดในการอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเป็นสุขลดความขัดแย้ง ให้รู้จักการวางตัวเป็นกลาง และการแก้ไขปัญหาได้ ในด้านการศึกษาทางโลกหมายถึงการส่งเสริมให้มีความรู้ทางด้านวิทยาการที่ทันสมัยเป็นไปตามกระแสโลกยุคใหม่โดยการส่งเสริมให้มีความรู้ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาตามลำดับไป ในส่วนการศึกษาทางธรรมพระปกครองมีหน้าที่ในการอบรมถ่ายทอดพระธรรมวินัย หลักปฏิบัติที่ถูกต้องตามสมณเพศของพระสงฆ์ให้กับพระภิกษุ สามเณร ในการปกครองของตนให้ปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และเป็นไปตามพระธรรมวินัย ในส่วนทางโลกพระสงฆ์มีหน้าที่ในการสั่งสอนคนในชุมชนให้มี

ความรักสามัคคีกันลดความขัดแย้ง ดำรงชีวิตอยู่บนความเมตตาปราณีและสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน โดยการนำศีลห้าข้อไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อสร้างความอยู่ดีมีสุขในชุมชน

1.3 ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล และงานสาธารณะ อำนวยความสะดวกและให้การช่วยเหลือ สนับสนุน แก่งานสาธารณะต่าง ๆ ในชุมชน ในกิจกรรมที่สร้างความรักสามัคคีในชุมชน ทั้งการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ และช่วยเหลือคนในชุมชน ทั้งในด้านสถานที่ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกและการประสานความร่วมมือ

1.4 งานด้านการทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรม นอกจากพระสงฆ์มีหน้าที่สำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนา งานด้านศิลปวัฒนธรรมก็เป็นอีกภาระหนึ่งที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้คุณค่าทางวัฒนธรรมและศิลปะในท้องถิ่นคงอยู่ โดยบริบทของอำเภอเชียงแสนพระสงฆ์ได้ดำเนินการทำนุบำรุงและอนุรักษ์งานด้านนี้ โดยนำมาประยุกต์ผ่านประเพณีต่าง ๆ ในชุมชน มีการสอดแทรกการแสดงงานด้านวัฒนธรรมเข้าไปเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและความสวยงาม รวมถึงการดึงดูดใจของประชาชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันของคนในชุมชนและส่งผลให้เกิดความปรองดอง รักสามัคคีของคนในชุมชน นอกจากนั้นแล้วในวัดยังมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มด้านวัฒนธรรม ทั้งในกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มเยาวชน เพื่อให้เกิดแรงขับเคลื่อนในการอนุรักษ์ศิลปะ และ วัฒนธรรมที่งดงามของชุมชนที่เกิดจากคนในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

1.5 งานด้านสังคมสงเคราะห์และด้านอาชีพ พระสงฆ์นอกจากจะเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยแล้วนั้น บทบาทหน้าที่อีกประการคือการส่งเสริมสงเคราะห์ แก่ประชาชน ชุมชน ที่ตนเองอาศัยอยู่ ทั้งในด้านการส่งเสริมและสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนให้เกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านอาชีพ ด้านกิจกรรม เพื่อส่งเสริมรายได้ให้กับคนในชุมชนเมื่อคนในชุมชนมีอาชีพเกิดรายได้ จะส่งผลให้คนในชุมชนหันกลับมาให้ความสำคัญกับงานด้านสาธารณะมากขึ้นส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ลดปัญหาความยากจนที่เป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้งด้านผลประโยชน์และความเหลื่อมล้ำทางสังคม นอกจากนั้นการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ยากไร้และด้อยโอกาสในชุมชนก็เป็นอีกบทบาทหน้าที่หนึ่งของพระสงฆ์เพื่อการส่งเสริมให้กำลังใจและช่วยเหลือคนในชุมชน

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคมความเชื่อและเทคโนโลยีไปอย่างรวดเร็วทำให้พระสงฆ์จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงต้องมีการประยุกต์หลักปฏิบัติให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม และด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่สังคม มาปรับใช้ให้เข้ากับบริบททางสังคมของแต่ละท้องถิ่นจะส่งผลให้การสร้างความปรองดองในชุมชนที่อาศัยบทบาทและสถานะของพระสงฆ์ได้ผลและเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. บทบาทการสร้างความปลอดภัยในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชน

จากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการให้ทราบถึงบทบาทของพระสงฆ์อำเภอเชียงแสนในการสร้างความปรองดองในชุมชน โดยการสัมภาษณ์ และการจัดการประชุมเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ถึงบทบาทของพระสงฆ์ในอำเภอเชียงแสนร่วมกัน ทำให้ทราบถึงบทบาทพระสงฆ์ ดังนี้

2.1 ความเป็นกลางในการเข้าไปช่วยไกล่เกลี่ยความขัดแย้งในชุมชน เพราะพระสงฆ์ถือว่าเป็นคนสาธารณะ จึงต้องทำตัวเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ต้องมีความยุติธรรมและไม่สร้างความขัดแย้งเสียเอง เนื่องจากว่าพระสงฆ์เป็นผู้ที่คนในชุมชนให้ความนับถือ และเชื่อฟังในความคิดและข้อเสนอแนะของพระสงฆ์ ดังนั้นเมื่อเกิดความขัดแย้งเกิดขึ้นในชุมชน พระสงฆ์จะต้องทำตัวเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งหากทำเช่นนั้น จะทำให้ถูกมองว่าไม่เป็นกลาง ไม่มีความยุติธรรม และหากเป็นเช่นนั้นพระสงฆ์เองจะกลายเป็นผู้ร่วมขัดแย้งเสียเอง

2.2 ปฏิบัติตนอยู่ในสถานะผู้จัดการความขัดแย้งไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ต้องมีสติในการแก้ไขความขัดแย้งและลงมือปฏิบัติให้เกิดผลเป็นที่ประจักษ์ ต้องทบทวนและแสวงหาสาเหตุแห่งความขัดแย้งนั้นเพื่อค้นหาแนวทางในการจัดการความขัดแย้งให้เป็นที่พอใจกับทุกฝ่ายเท่าๆ กัน ดังนั้นพระสงฆ์จึงต้องมีทักษะในการคิด วิเคราะห์ และแยกแยะ ถึงสาเหตุความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและใช้เหตุผลในการจัดการความขัดแย้งโดยใช้หลักสันติวิธีในการจัดการ เป็นการจัดการความขัดแย้งอย่างประนีประนอม ไม่ให้ความขัดแย้งนั้นทวีความรุนแรงมากกว่าเดิม และต้องจำกัดความขัดแย้งนั้นให้อยู่ในวงจำกัด

2.3 ความเป็นผู้นำที่ดีเป็นแบบอย่างให้กับคนในชุมชน ในด้านการทำกิจกรรม การประพฤติตนเองที่ดี และเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม การที่จะเป็นผู้จัดการความขัดแย้งได้นั้น พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีก่อนเป็นอันดับแรก เพราะการที่พระสงฆ์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีก็เป็นการสอนธรรมแก่ประชาชนไปในตัว เพราะประชาชนจะเห็นถึงตัวอย่างที่ดีและจะยึดถือปฏิบัติตาม

2.4 ทำงานเพื่อพิสูจน์ผลงานให้เห็นเชิงประจักษ์กล่าวคือการลงมือทำจริงและให้ผลในทางที่ดี เป็นการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดผลสำเร็จเป็นแบบอย่างให้ประชาชนในชุมชนเห็นและเกิดการยอมรับจากคนในชุมชน

2.5 ทำงานขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กับคนในชุมชน ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างพระสงฆ์และชุมชน ในการขับเคลื่อนงานสาธารณะ และงานด้านการพัฒนาให้เดินไปพร้อมกันจากการศึกษาข้างต้นทำให้ทราบว่าบทบาทของพระสงฆ์ในอำเภอเชียงแสนมีลักษณะเฉพาะเนื่องจากอำเภอเชียงแสนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ความเชื่อและประเพณี ทำให้บทบาทการสร้างความปลอดภัยของคณะสงฆ์อำเภอเชียงแสนจึงมีความเฉพาะที่ต้องอาศัยความเข้าใจในบริบทของพื้นที่เพื่อการขับเคลื่อนให้เกิดความยั่งยืนในการสร้างความปลอดภัย

ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างความปลอดภัยในสังคม จากการศึกษาพบว่าบทบาทแบ่งออกเป็น 2 บทบาท ได้แก่ ประการที่หนึ่งบทบาทตามพระธรรมวินัยที่เป็นข้อบัญญัติให้พระสงฆ์มีหน้าที่ในการสั่งสอนคนให้เป็นคนดีมีความรักสามัคคีที่มาจากการปฏิบัติหน้าที่ถ่ายทอดพระธรรมคำสอนของพระศาสนาให้กับประชาชน ให้เกิดความรู้แจ้งในสัจธรรม โดยการละเว้นจากความชั่วและการสร้างกรรมดี และประการที่สอง บทบาทในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ ซึ่งพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในชุมชนที่เป็นบุคคลที่ชุมชนให้ความเคารพศรัทธาและเชื่อฟัง ดังนั้นในบทบาทนี้พระสงฆ์จึงต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำในทางปฏิบัติทั้งยังต้องเป็นผู้ชี้ทางการประกอบกรรมดีของชุมชน ตลอดจนการเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับชุมชน

อภิปรายผล

จากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในอำเภอเชียงแสนในการสร้างความปรองดองในสังคมพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างความปรองดองมีอยู่ 2 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่งบทบาทตามพระธรรมวินัย และประการที่สองบทบาทในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและแบบอย่างของชุมชน ทั้งนี้พระสงฆ์ในฐานะของผู้นำและเป็นที่เคารพศรัทธาของคนในชุมชนจะต้องปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎระเบียบทั้งทางพระธรรมและทางกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งเป็นไปตามผลการศึกษาของ พระครูปลัดเถรานุวัตร (2561) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ว่าปัจจุบันพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชาวบ้าน หรือคนในชุมชนนั้น ๆ เนื่องด้วยพระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณที่สำคัญที่จะชักนำให้ประชาชนหรือชาวบ้าน เจริญรอยไปด้วยความเจริญ มีความสุข ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่พระสงฆ์นั้น เป็นได้ทั้งนักปฏิบัติเป็นนักสอน และนักพัฒนาอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ ทั้งความรู้ทางคัมภีร์ทางธรรม และคัมภีร์ทางโลกจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้นำชุมชนเชิงสัญลักษณ์ที่เป็นบุคคลที่ควรเคารพยิ่ง สามารถสรุปได้จากบทบาทของพระสงฆ์ที่มีมาแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ บทบาทที่เกี่ยวข้องกับชาวบ้านและท้องถิ่น 5 ด้าน คือ 1. บทบาทของพระสงฆ์ด้านการศึกษา 2. บทบาทของพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่ธรรม 3. บทบาทของพระสงฆ์ด้านสังคมสงเคราะห์ 4. บทบาทของพระสงฆ์ด้านพัฒนาจิตวิญญาณ และ 5. บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาอนุชา สิริวัฒน (2556) ที่กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมแล้วพระสงฆ์ยังคงมีบทบาท ด้านการพัฒนาในท้องถิ่นเสมอมา ด้วยการปรับใช้ภาระหน้าที่ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1. ด้านการ ปกครองพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสยังคงทำหน้าที่ดูแลกิจการในวัดเป็นสำคัญ 2. ด้านการส่งเสริมการศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณรในวัด 3. ด้านการเผยแผ่ตอบรับนโยบายของ มหาเถรสมาคมทั้งของรัฐและของท้องถิ่น 4. ด้านการสาธารณูปการดำเนินการก่อสร้างศาสนสถานให้เพียงพอต่อพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไป 5. ด้านการศึกษาสงเคราะห์พระสงฆ์ที่มีศักยภาพ ด้านสอนหลักธรรมมีบทบาทในการสอนจริยธรรมในสถานศึกษา และ 6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีส่วนในการร่วมก่อสร้างสาธารณประโยชน์ที่สำคัญในชุมชน

ในบริบทของอำเภอเชียงแสน ที่ถือว่าเป็นอำเภอที่มีประวัติศาสตร์และมีความเจริญรุ่งเรืองในด้านศิลปวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน จนกลายเป็นมรดกทางภูมิปัญญาวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ในอำเภอเชียงแสนนอกจากจะมีหน้าที่ในการสร้างความปรองดองตามบทบาทและหน้าที่ของตนแล้วยังคงมีบทบาทในด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ พระครูกิตติวรานุวัตร และคณะ (2561) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยว่าพระสงฆ์มี บทบาทสำคัญในการสืบสานวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ภาษาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์จึงสามารถใช้บทบาทดังกล่าวในการถ่ายทอดประวัติหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา สู่ความเป็นรูปธรรมให้มากขึ้นและเด่นชัดยิ่งขึ้น

นอกจากบทบาทที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น พระสงฆ์ในฐานะบุคคลตัวอย่างที่เป็นชนชั้นนำในชุมชนจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เพื่อเป็นแบบอย่างและ

นำชุมชนให้มีการขับเคลื่อนไป ปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยมีบทบาทกว้างขวางมากยิ่งขึ้นทั้ง ด้าน สาธารณะสงเคราะห์ ด้านส่งเสริมการศึกษา ด้านการเผยแผ่ บทบาทแต่ละอย่างล้วนสัมพันธ์กับวิถีชีวิตการ เป็นอยู่ของประชาชนแทบทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นในอดีตบทบาทพระสงฆ์ไทยอย่างน้อยทำหน้าที่ 3 ประการ คือ 1. อบรมสั่งสอนและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้กับประชาชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน 2. บทบาทในการ พัฒนาชุมชนหมู่บ้าน 3. มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนหมู่บ้านกับภาครัฐ (โพส্তুทุเดช, 2562)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1.1 บทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างความปรองดองนอกจากจะมีข้อบัญญัติไว้ในพระวินัย สงฆ์ ในแต่ละบริบทของท้องถิ่นมีผลสำคัญในการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการสร้างความปรองดองของ พระสงฆ์ เพราะในแต่ละพื้นที่จะมีประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นเพื่อให้ บทบาทในการสร้างความปรองดองมีผลเชิงประจักษ์ควรคำนึงถึงสองประเด็นนี้สำคัญ

1.2 ข้อมูลจากงานวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลตั้งต้นในการขับเคลื่อนการสร้างความ ปรองดองในชุมชน ได้โดยการกำหนดให้มีการตั้งกติการ่วมกันของชุมชน ในรูปแบบของธรรมนูญปรองดองชุน ชนและสามารถขยายผลไปถึงระดับตำบล อำเภอ และจังหวัดได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพียงพระสงฆ์เพียงอย่างเดียวดังนั้นการวิจัยในครั้งต่อไป ควรเป็นการศึกษาในกลุ่มของฆราวาสด้วยเพื่อให้เกิดการสะท้อนข้อมูลกลับทั้งสองฝ่ายซึ่งจะได้รับข้อมูลที่ หลากหลายและครอบคลุม

2.2 การศึกษาครั้งต่อไปควรจะมีการขยายพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมในระดับ จังหวัดเพื่อจะทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนและเป็นรูปธรรมมากกว่าเดิม

บรรณานุกรม

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2545). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พระครูกิตติวรานุวัตร และคณะ. (2561). บทบาทพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทย. วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์. 5(3). 468-487
- พระครูปลัดเถรานุวัตร (สุเทพ สุเทวเมธี). 2561. พระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. 14(3). 127-142.
- พระมหาอนุชา สิริวัฒนโณ (พละกุล). 2556. การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพปुरुณาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- โพสต์ทูเดย์. (2562). ฐานะของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา. สืบค้นวันที่ 14 มกราคม 2564. จาก <https://www.posttoday.com/dhamma/602096>.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2555). รายงานวิจัยการสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ. รายงานวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการ วิสามัญพิจารณาการศึกษาแนวทางการสร้างความปลอดภัยแห่งชาติสภาผู้แทนราษฎร.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2540). ความขัดแย้งการบริหารเพื่อสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : เลิฟ แอนด์ ลิฟเพรส.